

Uchwała Nr 18/2026
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 14 maja 2026 r.

w sprawie Sprawozdania Narodowego Centrum Nauki w 2025 r.
oraz Sprawozdania z ewaluacji działalności NCN w 2025 r.

Po rozpatrzeniu, na wniosek Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 marca 2026 r. (DN-WN.914.1.2026.4.RM), Sprawozdania z działalności Narodowego Centrum Nauki w 2025 r., przedstawionego wraz ze Sprawozdaniem z ewaluacji działalności NCN w 2025 r., Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego **opiniuje pozytywnie** oba dokumenty, formułując jednocześnie następujące uwagi.

Poprzedni rok był piętnastym rokiem działalności NCN, polskiej agencji grantowej finansującej badania podstawowe. Jest to najważniejsza instytucja wspierająca naukę uprawianą na poziomie międzynarodowym w Polsce, koncentrująca się na bezpośrednim finansowaniu zespołów badawczych. W ciągu 15 lat swojej działalności wypracowała wysokiej jakości standardy w procesie ewaluacji wniosków grantowych przy wykorzystaniu ekspertów międzynarodowych, wzorowane na European Research Council (ERC). Ma w swojej ofercie szeroką gamę programów i wspiera polskich naukowców na wszystkich etapach kariery, w szczególności wiele konkursów jest adresowanych do młodych badaczy. Aktywnie współpracuje z innymi polskimi (NCBR, NAWA, ABM) oraz międzynarodowymi instytucjami (m.in. Polsko-Amerykańska Komisja Fulbrighta, Towarzystwo Maxa Plancka, Science Europe, NSF). Jest uczestnikiem wielu sieci europejskich, część z nich koordynuje.

Stałym problemem w działalności agencji jest jej niedofinansowanie. Mimo pewnych wzrostów w budżecie na 2025 r., współczynnik sukcesu we wnioskowaniu o projekty badawcze w tym roku był na dramatycznie niskim poziomie 15% (co było wyraźnym spadkiem w porównaniu z poprzednim rokiem). Tak niski współczynnik sprawia, że konkurs staje się loterią, a nie właściwą selekcją, a wiele bardzo dobrych wniosków nie jest finansowanych. Ponieważ za optymalny jest uważany poziom 25-30% (tak jak ma to miejsce w większości zachodnich agencji), pokazuje to, że budżet NCN powinien być prawie dwukrotnie wyższy.

W ostatnich latach obserwujemy wyraźny wzrost siły polskiej gospodarki (na przykład w 2025 roku Polska wyprzedziła Japonię pod względem PKB per capita z uwzględnieniem parytetu siły nabywczej). Jednak na skutek rażącego, systemowego niedofinansowania nauka w Polsce zмага się z problemami nie pozwalającymi jej na pełnienie roli, której należałoby oczekiwać od 20-ej gospodarki świata, szczególnie w obliczu wyzwań dzisiejszych czasów. Jednym z takich problemów jest ciągłe niedofinansowanie kapitału ludzkiego, a w szczególności młodych badaczy. Rada uważa, że konieczne jest radykalne zwiększenie budżetu NCN, co umożliwiłoby konkurencyjne finansowanie najbardziej wartościowych badań oraz zapewniłoby rozwój kariery wielu młodych badaczy.

Oprócz obserwowanego przez wiele lat wzrostu średniego budżetu wnioskowanego projektu ostatnio nastąpił także wyraźny wzrost liczby składanych wniosków. Na przykład w konkursach Opus/Opus-LAP/Weave było ich o 14% więcej niż w roku poprzednim, a w konkursie Preludium aż o 19%. Przypuszczalnym powodem tego wzrostu jest wykorzystanie sztucznej inteligencji do przygotowania wniosków grantowych. Kwestia ta jest w ciekawy sposób omówiona w Sprawozdaniu z ewaluacji działalności NCN (str. 93). Rada uważa, że NCN powinien stale monitorować rozwój tej technologii i dostosowywać swoje regulacje do szybko zachodzących zmian.

Dramatycznie niskie współczynniki sukcesu w prawie wszystkich konkursach NCN w 2025 r. nie ominęły również programów dla młodych naukowców. Dziwi fakt, że w konkursie Preludium (15%) był on praktycznie taki sam jak w Opus (14%). W przekonaniu Rady właściwa była wcześniejsza polityka, by w programach dla młodych badaczy współczynniki sukcesu były wyraźnie wyższe niż w innych konkursach. Na tym tle zaskakująco pozytywnie prezentuje się konkurs Miniatura, ze średnim wskaźnikiem sukcesu na poziomie 32%. Jednak konkurs ten dotyczy pojedynczych działań naukowych, przy maksymalnym finansowaniu 50 tys. PLN i ma na celu przede wszystkim zachęcać do przygotowania właściwych prac, toteż jego wpływ jest ograniczony.

Uchwałę otrzymuje Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

dr hab. Marcin Pałys, prof. UW